

**КИЇВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ
ЛІНГВІСТИЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ**

ФАКУЛЬТЕТ туризму, бізнесу і психології
КАФЕДРА психології і туризму

СИЛАБУС

вибіркової навчальної дисципліни

БАТЬКІВСЬКО- ДИТЯЧІ СТОСУНКИ: ТЕХНОЛОГІЇ КОНСУЛЬТУВАННЯ

СПЕЦІАЛЬНІСТЬ
С4 ПСИХОЛОГІЯ

ОСВІТНЯ ПРОГРАМА
ПРАКТИЧНА ПСИХОЛОГІЯ

РІВЕНЬ ВИЩОЇ ОСВІТИ	перший (бакалаврський)
КАФЕДРА	психології і туризму
ФАКУЛЬТЕТ	туризму, бізнесу і психології
ВИКЛАДАЧ	БАБАТІНА Світлана Іванівна кандидат психологічних наук, доцент
СТАТУС ДИСЦИПЛІНИ	дисципліна професійної і практичної підготовки
ОБСЯГ ДИСЦИПЛІНИ У КРЕДИТАХ ЄКТС / ЗАГАЛЬНА КІЛЬКІСТЬ ГОДИН	3 кредити ЄКТС / 90 годин
МОВА ВИКЛАДАННЯ	українська

КОРОТКА АНОТАЦІЯ ДИСЦИПЛІНИ

(Що я вивчатиму?)

Дитячо-батьківські відносини складають найважливішу підсистему сімейних відносин як цілісна система і являють собою безперервні, довготривалі відносини, опосередковані віковими особливостями дитини і батьків.

Дитячо-батьківське консультування - це вид сімейного системного консультування, в якому фокусовано, що психологія дитини не може бути оцінена поза контекстом сім'ї, а також неможливо надати комплексну психолого-профілактичну допомогу дітям без участі і залучення сім'ї.

«Сім'я – основа формування особистості дитини!»

Навчальна дисципліна «Батьківсько-дитячі стосунки: технології консультування» є спеціалізованим курсом, що вивчає теоретичні засади, закономірності розвитку та особливості функціонування системи батьківсько-дитячих стосунків. Особлива увага приділяється ознайомленню студентів з сучасними технологіями та методами психологічного консультування, спрямованими на оптимізацію взаємодії між батьками та дітьми, розв'язання проблем у цій сфері та підтримку гармонійного розвитку дитини в сімейному контексті. Курс охоплює різні теоретичні підходи до розуміння батьківства та дитинства, вікові особливості розвитку дитини, типові проблеми у батьківсько-дитячих стосунках та ефективні стратегії їх подолання.

МЕТА ВИВЧЕННЯ ДИСЦИПЛІНИ

(Чому це потрібно й цікаво вивчати?)

Мета дисципліни: формування у студентів-психологів компетентностей щодо теоретичного розуміння динаміки батьківсько-дитячих стосунків та практичного застосування ефективних технологій психологічного консультування у цій сфері.

Основні завдання дисципліни:

✓ Ознайомити студентів з основними теоретичними підходами до вивчення батьківства та дитинства (психодинамічний, теорія прив'язаності, системний, когнітивно-поведінковий).

✓ Розглянути закономірності розвитку батьківсько-дитячих стосунків на різних вікових етапах дитини.

✓ Вивчити типові проблеми та порушення у батьківсько-дитячих стосунках (конфлікти, проблеми поведінки, емоційні труднощі, наслідки травматичного досвіду).

✓ Ознайомити з принципами та етичними аспектами психологічного консультування батьків та дітей.

✓ Надати знання про різні технології індивідуального та сімейного консультування у сфері батьківсько-дитячих стосунків.

✓ Оволодіти базовими навичками діагностики особливостей батьківсько-дитячих стосунків.

✓ Розглянути можливості застосування ігрової терапії, арттерапії, казкотерапії та інших методів у консультуванні дітей та їхніх батьків.

✓ Ознайомити з програмами батьківської ефективності та іншими формами психологічної просвіти батьків.

✓ Розвинути розуміння ролі сімейного контексту у розвитку дитини та формуванні батьківських компетенцій.

✓ Сприяти формуванню навичок ефективної комунікації та співпраці з батьками у процесі консультування.

РЕЗУЛЬТАТИ НАВЧАННЯ

(Чому я навчуся на цій дисципліні?)

Після успішного завершення вивчення дисципліни студент повинен **знати**:

- ✓ Основні теоретичні підходи до розуміння батьківсько-дитячих стосунків.
- ✓ Закономірності розвитку цих стосунків на різних вікових етапах.
- ✓ Типові проблеми та порушення у системі батьки-дитина.
- ✓ Етичні принципи консультування дітей та батьків.
- ✓ Різноманітні технології індивідуального та сімейного консультування у цій сфері.
- ✓ Діагностичні методи для оцінки батьківсько-дитячих стосунків.
- ✓ Основні принципи та техніки ігрової терапії, арттерапії, казкотерапії.
- ✓ Зміст та принципи програм батьківської ефективності «Батьківство без стресу»; «Позитивне батьківство», «Сімейний компас».

КОМПЕТЕНТНОСТІ

(Яку сукупну користь я отримаю від вивчення цієї дисципліни?)

- ✓ Застосовувати теоретичні знання для аналізу конкретних випадків батьківсько-дитячих стосунків.
- ✓ Виявляти типові проблеми та порушення у цій сфері.
- ✓ Застосовувати базові методи діагностики особливостей взаємодії батьків та дітей.
- ✓ Планувати та проводити індивідуальні консультації з батьками та дітьми.
- ✓ Застосовувати елементи сімейного консультування для розв'язання проблем у батьківсько-дитячих стосунках.
- ✓ Використовувати ігрові, арттерапевтичні та казкотерапевтичні техніки у роботі з дітьми.
- ✓ Надавати батькам інформацію та рекомендації щодо ефективного виховання та спілкування з дітьми.

	✓ Співпрацювати з батьками для досягнення позитивних змін у стосунках з дітьми. ✓ Дотримуватися етичних норм у процесі консультування.
ВИДИ ЗАНЯТЬ І ЇХНІЙ РОЗПОДІЛ ЗА ГОДИНАМИ	лекції – 14 годин семінарські заняття – 16 годин самостійна робота – 60 годин

ТЕМАТИКА (ЗМІСТОВНІ МОДУЛІ) НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Змістовий модуль 1. Теоретичні засади та закономірності розвитку батьківсько-дитячих стосунків.

Тема 1. Вступ до психології батьківсько-дитячих стосунків. Предмет, мета та завдання навчальної дисципліни. Актуальність дослідження та консультування у сфері батьківства та дитинства в сучасному суспільстві. Історичний контекст вивчення батьківсько-дитячих стосунків. Етичні аспекти роботи психолога-консультанта з сім'ями.

Тема 2. Основні теоретичні підходи до розуміння батьківсько-дитячих стосунків. Психодинамічна теорія (З. Фрейд, Е. Еріксон, Д. Віннікотт). Теорія прив'язаності Дж. Боулбі, М. Ейнсворт та її сучасні інтерпретації.

Тема 3. Вікові особливості розвитку дитини та динаміка батьківсько-дитячих стосунків. Розвиток дитини в ранньому дитинстві (0-3 роки) та особливості взаємодії з батьками. Дошкільний вік (3-6 років) та формування первинних соціальних навичок у сім'ї. Молодший шкільний вік (6-12 років) та зміни у батьківській ролі. Підлітковий вік (12-18 років) та криза ідентичності у контексті сімейних стосунків. Юність та сепарація від батьківської сім'ї.

Змістовий модуль 2. Типові проблеми та технології діагностики батьківсько-дитячих стосунків.

Тема 4. Типові проблеми у батьківсько-дитячих стосунках. Конфлікти між батьками та дітьми різних вікових груп (причини, ескалація, наслідки). Проблеми поведінки у дітей та підлітків (агресія, опозиційність, девіантна поведінка). Емоційні труднощі у дітей (тривожність, страхи, депресія) та їхній вплив на сімейну систему.

Тема 5. Порушення батьківського функціонування та їхній вплив на дитину. Неефективні стилі виховання (авторитарний, ліберальний, гіперопіка, ігнорування). Батьківський стрес та вигорання. Вплив сімейних дисфункцій (конфлікти між батьками, розлучення, залежності) на емоційний стан дитини та якість батьківсько-дитячих стосунків. Наслідки жорстокого поводження та насильства в сім'ї для розвитку дитини.

Тема 6. Технології діагностики батьківсько-дитячих стосунків. Методи спостереження за взаємодією батьків та дітей. Інтерв'ю з батьками та дітьми (індивідуальні та спільні). Використання стандартизованих опитувальників для оцінки стилів виховання, рівня конфліктності, емоційного стану. Застосування проєктивних методик (малюнкові тести, сторітелінг) для дослідження неусвідомлюваних аспектів комунікації. Аналіз сімейних історій та метод побудови генограми.

Змістовий модуль 3. Технології психологічного консультування у сфері батьківсько-дитячих стосунків.

Тема 7. Індивідуальне консультування батьків. Етапи та принципи індивідуальної роботи з батьками. Надання інформації та психоедукація з питань розвитку дитини та ефективного виховання. Робота з батьківським стресом та емоційним вигоранням.

Тема 8. Консультування дітей та підлітків. Особливості встановлення контакту та побудови довірливих стосунків з дітьми різного віку. Застосування ігрової терапії (недирективна та директивна ігрова терапія). Використання арттерапевтичних методів (малюнок, ліплення, колаж) для дослідження емоцій та проблем. Застосування казкотерапії для моделювання та розв'язання конфліктних ситуацій. Техніки консультування підлітків (бесіди, дискусії, проєктивні методи).

Тема 9. Сімейне консультування та програми батьківської ефективності. Системний підхід у сімейному консультуванні батьків та дітей (аналіз сімейної структури, комунікаційних патернів, дослідження ролей та правил). Техніки покращення комунікації та розв'язання конфліктів у сім'ї. Робота з сім'ями, які переживають розлучення, розділення або інші кризові ситуації. Огляд та принципи програм батьківської ефективності («Батьківство без стресу»; «Позитивне батьківство», «Сімейний компас»).

ПОЛІТИКА ОЦІНЮВАННЯ (РОЗПОДІЛ БАЛІВ І КРИТЕРІЇ)

Розподіл балів між видами навчальної діяльності:

форма підсумкового контролю	види навчальної діяльності здобувача	максимальна кількість балів
залік	аудиторна та самостійна робота	50
	модульна контрольна робота (МКР)	50
	залік	-

Підсумкова оцінка за дисципліну виставляється за наступною схемою:

підсумковий рейтинговий бал	оцінка за шкалою ЄКТС	підсумкова оцінка за дисципліну за національною шкалою
90 – 100	A	відмінно
82 – 89	B	добре
75 – 81	C	
66 – 74	D	задовільно
60 – 65	E	
40 – 59	FX	незадовільно з можливістю повторного складання
39 і менше	F	незадовільно з обов'язковим повторним курсом

Критерії оцінювання аудиторної роботи студентів
(робота під час семінарів та/або практичних занять)

«5»	студент демонструє вільне володіння матеріалом теми семінару; ознайомлений з рекомендованою літературою, вміє самостійно знайти відповідь на проблемні запитання, спираючись на лекційний матеріал та першоджерела; вміє вводити та використовувати власні класифікації, аналізувати, робити власні висновки; здатен встановлювати міждисциплінарні та міждисциплінарні зв'язки; активно працює над практичними завданнями
«4»	студент демонструє достатньо вільне володіння матеріалом теми семінару; ознайомлений з рекомендованою літературою та першоджерелами, відповідь на проблемні запитання знаходить за допомогою викладача, спираючись на лекційний матеріал та вивчення першоджерел; допускає неточності та несуттєві (які кардинально не міняють суть) помилки у визначенні понять та категорій і т.і., але легко усуває їх завдяки додатковим питанням; активно працює над практичними завданнями
«3»	студент частково володіє матеріалом теми семінару; репродуктивно відбиває зміст лекційного матеріалу та/або основного підручника; допускає помилки у визначенні понять та категорій і т.і.; нездатний знайти відповідь на проблемні запитання, чи вирішити проблемні завдання; не включається в роботу над практичними завданнями
«2»	студент демонструє нездатність розкрити питання семінару; не опанував зміст теми, вкрай слабо знає або не ознайомлений з рекомендованою літературою, не володіє науковими фактами та категоріями, не знає основних закономірностей психічних явищ; показує низький рівень загальногуманітарного та наукового мислення; ігнорує роботу над практичними завданнями

Критерії оцінювання позааудиторної самостійної роботи студентів

«5»	робота виконана правильно, повністю і самостійно, відбиває належний рівень знань, та сформованість практичних навичок; оформлена згідно вимог, які висуваються для даного типу завдань; вимоги академічної доброчесності строго дотримані
«4»	робота виконана самостійно, містить несуттєві помилки, відбиває належний рівень знань сформованість практичних навичок; оформлена згідно вимог, які висуваються для даного типу завдань; вимоги академічної доброчесності строго дотримані
«3»	робота виконана, але містить помилки, відбиває недостатній рівень знань та недостатню сформованість практичних навичок; оформлення роботи не в повній мірі відповідає вимогам, що висуваються для даного типу завдань; вимоги академічної доброчесності дотримані частково
«2»	робота виконана на неприйнятно низькому рівні; оформлення не відповідає вимогам; вимоги академічної доброчесності не дотримані
«0»	робота не виконана

Критерії оцінювання модульної контрольної роботи студентів

«5»	при виконанні завдання студент демонструє широку обізнаність у змісті теоретичного матеріалу з дисципліни, дає вірно та коректно визначення основним поняттям і психологічним термінам; вміє самостійно проводити аналіз психологічної ситуації або емпіричних даних та формулювати коректні і вірні коментарі та висновки
«4»	при виконанні завдання студент показав достатню обізнаність у змісті теоретичного матеріалу з дисципліни, розуміння принципів підходу до емпіричного вивчення психологічних феноменів, але виявляє при цьому недостатнє вміння самостійно проводити аналіз психологічної ситуації або емпіричних даних та формулювати коментарі і висновки
«3»	при виконанні завдання студент показав обмежену обізнаність у змісті теоретичного матеріалу з дисципліни, низьке розуміння принципів підходу до емпіричного вивчення психологічних феноменів, труднощі у проведенні аналізу психологічної ситуації або емпіричних даних та формулюванні коректних та вірних коментарів і висновків
«2»	при виконанні завдання студент показав обмежену обізнаність у змісті теоретичного матеріалу з дисципліни, нерозуміння принципів підходу до емпіричного вивчення психологічних феноменів, невміння проводити аналіз психологічної ситуації або емпіричних даних та формулювати коректні і вірні коментарі та висновки

«0» робота не виконана

Умови допуску до заліку: повне виконання програми курсу та всіх видів робіт, відпрацювання пропущених лекцій і семінарських занять, виконання самостійної роботи, успішне виконання модульної контрольної роботи.

- ✓ Студенти, які мають семестровий рейтинговий бал з дисципліни 60 і вище, отримують оцінку «зараховано» і відповідну оцінку в шкалі ЄКТС без складання заліку.
- ✓ Студенти, які мають семестровий рейтинговий бал з дисципліни 59 і нижче, складають залік і в разі успішного складання їм виставляється оцінка «зараховано» в національній шкалі, а в шкалі ЄКТС – Е та бал 60.

Критерії оцінювання **відповіді на заліку:**

критерії оцінювання	шкала оцінювання	
	«зараховано»	«не зараховано»
відповідність відповіді змісту питання	відповідь здобувача повністю відповідає змісту питання. основні проблеми розкриті чітко та в повній мірі	відповідь здобувача лише частково відповідає / не відповідає змісту питання. основні проблеми визначено нечітко / не визначено
повнота і ґрунтовність відповіді	основні питання розкриті повністю і ґрунтовно	основні питання розкриті лише частково і без належної глибини / зовсім не розкриті
термінологічна коректність	здобувач вільно й коректно користується понятійно-категоріальним апаратом дисципліни	здобувач майже не користується професійною термінологією

ПОЛІТИКА КУРСУ

ВІДПОВІДАЛЬНІСТЬ ВИКЛАДАЧА

- ✓ забезпечити викладання навчальної дисципліни згідно робочого плану;
- ✓ дотримуватися норм педагогічної етики, з повагою ставитися до особистості здобувачів;
- ✓ оцінювати навчальні досягнення здобувачів з опорою на визначені критерії для відповідних видів навчальної діяльності (див. вище);
- ✓ надавати відповіді на питання студентів щодо змісту курсу та організації навчання;
- ✓ залишатися доступним для комунікації у спосіб, визначений у силабусі.

ВІДПОВІДАЛЬНІСТЬ СТУДЕНТА

- ✓ виконати навчальну програму курсу в повному обсязі;
- ✓ дотримуватися у спілкуванні норм ділової етики,
- ✓ з повагою ставитися до інших здобувачів і викладача;
- ✓ дотримуватися вимог політики курсу, що зазначені нижче

КОМУНІКАЦІЯ З ВИКЛАДАЧЕМ

Для оперативної комунікації з викладачем щодо змістовних та організаційних питань з курсу рекомендується користуватись **чатом в системі Microsoft Teams**.

Перед тим, як надсилати викладачу питання, рекомендується перевірити чи не міститься відповідь на питання в тексті силабусу або серед матеріалів курсу (наприклад, у відповідній команді курсу в системі Teams або на платформі Moodle); звернутися з питанням до одногрупників, які можуть знати необхідну інформацію.

ВІДВІДУВАННЯ І ПРОПУСКИ АУДИТОРНИХ ЗАНЯТЬ

Відвідування здобувачами освіти лекційних і семінарських занять є обов'язковою умовою успішного проходження навчальної дисципліни.

Відсутність (з поважної та неповажної причини) на лекційному або семінарському занятті не звільняє від навчальної відповідальності і має бути відпрацьована, як це передбачено відповідним **Порядком відпрацювання пропущених занять**.

НАВЧАЛЬНО-МЕТОДИЧНЕ Й ІНФОРМАЦІЙНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ

1. Айві, А. (1998). *Цілеспрямоване інтерв'ювання і консультування: сприяння розвитку клієнта: Навчальний посібник*. Сфера.

2. Арустамова, Н. А., & Харчевнікова, Р. І. (Упоряд.), & Козлова, О. О. (Ред.). (2019). *Інститут сім'ї в Україні: стан, проблеми та шляхи їх вирішення: рек. показник*. Херсонський державний університет. (Доступно з https://www.kspu.edu/FileDownload.ashx/%D0%86%D0%BD%D1%81%D1%82%D0%B8%D1%82%D1%83%D1%82%20%D1%81%D1%96%D0%BC%D1%97%20%D0%B2%20%D0%A3%D0%BA%D1%80%D0%B0%D1%97%D0%BD%D1%96_%D1%8

[1%D1%82%D0%B0%D0%BD,%20%D0%BF%D1%80%D0%BE%D0%B1%D0%BB%D0%B5%D0%BC%D0%B8%20%D1%82%D0%B0%20%D1%88%D0%BB%D1%8F%D1%85%D0%B8%20%D1%97%D1%85%20%D0%B2%D0%B8%D1%80%D1%96%D1%88%D0%B5%D0%BD%D0%BD%D1%8F.pdf?id=474f3813-56ac-4716-a046-eb5beefadaea\)](http://portal.iapm.edu.ua/portal/media/books/4a5429bb-d141-41a2-95ef-156de2e7457e.pdf?id=474f3813-56ac-4716-a046-eb5beefadaea)

3. Бабатіна, С. І. (2015). Емпіричне дослідження дитячо-батьківських відносин підлітків у сучасній сім'ї. В *Когнітивні та емоційно-поведінкові фактори повноцінного функціонування людини: культурно-історичний підхід: матер. II міжнар. наук.-прак. конф.* (с. 221-223). Харківський національний педагогічний університет ім. Г. С. Сковороди.

4. Бабатіна, С. І., & Олейник, Н. О. (2019). Неформальні молодіжні об'єднання як засіб самовираження. В О. Є. Блинова (Ред.), *Соціокультурні та психологічні вектори становлення особистості: колективна монографія* (с. 313-337). Вид-во ФОП Вишемирський В. С.

5. Браніцька, Т. Р., Матохнюк, Л. О., & Шпортун, О. М. (2022). *Психологічна підтримка та супровід дорослих і дітей у кризових ситуаціях: практикум*. Вінниця.

6. Булах, І. С., Кузьменко, В. У., Помиткін, Е. О., та ін. (2014). *Консультативна психологія: підручник*. ТОВ «Нілан-ЛТД».

7. Вавринів, О. С. (2020). *Основи психологічного консультування*. ЛДУ БЖД.

8. Кісарчук, З. Г., & Єрмусевич, О. І. (2006). *Психологічна допомога сім'ї: навч. Посібник*. Главник.

9. Крупник, І. Р. (2017). Особливості сімейних уявлень дітей позбавлених батьківського піклування. *Психологічний часопис*, 6(10), 75–90.

10. Крупник, І. Р. (2018). Уявлення про майбутнє сімейне життя дітей заробітчан. *Науковий вісник Херсонського державного університету. Серія : Психологічні науки*, 3(2), 139–144.

11. Максимова, Н. (2011). *Сімейне консультування. Персонал*. (Доступно з <http://portal.iapm.edu.ua/portal/media/books/4a5429bb-d141-41a2-95ef-156de2e7457e.pdf>)

12. Медико-психологічне консультування: навч.-метод. посіб. (2020). Вежа-Друк.

13. Мілютіна, К. Л. (2002). *Тренінг сімейного консультування*. Шкільний світ.

14. Опанасенко, Л. А. (2019). *Основи психологічного консультування: у схемах і таблицях*. Іліон.

15. Сєдих, К. В. (2021). *Психологія сім'ї*. Академія.

16. Семчук, В. П. (2005). Психологічні особливості розвитку та становлення подружніх взаємин у молодій сім'ї. *Вісник Київського міжнародного університету. Серія: Психологічні науки*, (6), 133–141.

17. Столярчук, О. А. (2015). *Психологія сучасної сім'ї: навч. посіб.* ПП Щербатих О. В. (Доступно з https://elibrary.kubg.edu.ua/id/eprint/19502/1/O_Stoliarchuk_PSS_IL.pdf)

18. Тавровецька, Н. І. (2019). Емпіричне дослідження базисних переконань особистості в контексті подолання життєвих криз. *Проблеми сучасної психології*, 45, 358-380.

19. Фон Шліппе, А., & Швайцер, Й. (2004). *Системна психотерапія та консультування* (Пер. з нім.). ВНТЛ-Класика.

ФОРМИ І СПОСОБИ ПОТОЧНОГО ТА СЕМЕСТРОВОГО КОНТРОЛЮ

Форма семестрового контролю – ЗАЛІК в усній формі.

Поточний контроль передбачає:

- ✓ оцінювання усних відповідей здобувачів під час семінарських занять;
- ✓ оцінювання позааудиторних самостійних робіт